

TRẦN MƯA TUYẾT LỚN NHẤT TỪ TRƯỚC ĐẾN NAY
VÀ HẬU QUẢ CỦA NÓ ĐỐI VỚI VIỆC PHÒNG CHỐNG CHÁY RỪNG
Ở TỈNH HOÀNG LIÊN SƠN

Chu Lâm Hàn
Đài KTTV Hoàng liên sơn

Ở UOI tháng XII-1983 và đầu tháng I-1984 đã xảy ra mưa tuyết mạnh chưa từng có từ trước đến nay ở Hoàng liên sơn. Sở dĩ có đợt mưa tuyết này là vì từ ngày 22-XII-1983 đến ngày 4-I-1984 có hai đợt gió mùa đông bắc tràn qua Bắc bộ và liên tiếp không khí lạnh tăng cường ảnh hưởng tới thời tiết ở Hoàng liên sơn. Đợt gió mùa ngày 22 có cường độ mạnh hơn cả, nhiệt độ sau 24 giờ giảm từ $8-12^{\circ}\text{C}$, ở thị trấn Sapa nhiệt độ trung bình ngày đang từ $11,6^{\circ}\text{C}$, giảm nhanh xuống còn 6°C (ngày 23). Sau đó nhiệt độ cứ thế tiếp tục giảm dần, từ 2h ngày 28 đến 12h ngày 29 (36 giờ) nhiệt độ luôn dưới 0°C , nhiệt độ thấp nhất tuyệt đối là $-2,5^{\circ}\text{C}$ xuất hiện vào lúc 7h sáng ngày 28. Khắp nơi thuộc phạm vi Hoàng liên sơn bầu trời thường đầy mây, có mưa nhỏ, mưa phùn, rét buốt thấu xương. Trong suốt thời kỳ này nhiệt độ trung bình ngày trên vùng cao đều thấp hơn 8°C và nhiệt độ cực tiểu nhiều nơi xuống dưới 0°C . Đêm về sáng ngày 28 các nơi phía đông dãy Hoàng liên sơn tuyết đã lác đác rơi, sau 7h ngày 28 trời rét càng dữ, tuyết rơi càng nhiều. Qua khảo sát thực tế và số liệu điều tra trong nhân dân thì tại thị trấn Mường khương lớp tuyết phủ dày 20cm, trên các xã vùng cao tuyết dày 30 cm, nơi dày nhất 40 - 50cm. Khu vực huyện Bắc hà tuyết dày tương tự. Ở Mù Cang chải từ đèo Khau pha đi về phía Tú lệ dài 3 km, lớp tuyết phủ trung bình 5 - 10cm, nơi nhiều đến 15cm. Ở Bát sát khoảng 1 nửa diện tích của huyện có băng, tại huyện lỵ băng dày 1 - 1,5cm, trông như một tấm kính khổng lồ bao phủ lấy làng bản, xóm thôn.

Đáng lưu ý nhất là mưa tuyết rất lớn xuất hiện trên vùng cao Sapa. Ở đây từ lúc 1h10 ngày 28 khi nhiệt độ đến $0,4^{\circ}\text{C}$ tuyết bắt đầu rơi, gần về sáng tuyết rơi càng mạnh, sau 6h liên tuyết rơi liên tục, đến 7h10 giáng thủy đang từ trạng thái tuyết chuyển sang mưa đông kết kéo dài thêm 10h50 phút. Như vậy trong suốt 16h50 phút (1h10 - 18h00 ngày 28/XII/83) toàn bộ khu vực huyện Sapa bị chìm ngập trong bầu không khí tuyết băng lạnh lẽo. Ngay chiều hôm đó trạm khí tượng Sapa đo được lớp tuyết phủ dày 40 - 50cm. Đi về phía Ô quý hồ khi độ cao tăng lớp tuyết phủ đông dày, khi còn cách đèo Hoàng liên sơn 8 km, ở những nơi khuất gió, nơi thung lũng và các khe rãnh kín tuyết phủ rất sâu (tới 70-80 cm). Trong những ngày tiếp theo nhiệt độ vẫn rất thấp ($-1,5^{\circ}\text{C}$, khi những giọt nước mưa quá lạnh rơi xuống, tiếp xúc với mặt đệm đông thành một lớp vỏ băng, vì vậy tuyết tan rất chậm. Mặc dầu ngày 2 tháng I/84 trời ít mây, nắng khá to, nhiệt độ lúc 14h tăng lên $13,6^{\circ}\text{C}$, tuyết tan rất nhanh, nhưng ngày đêm về sáng ngày 3/I đo

ảnh hưởng của không khí lạnh tăng cường và rãnh lạnh trên cao không chế bầu trời Sapa lại đầy mây, u ám, sương mù dày đặc, mưa phùn ra rích, nhiệt độ thấp nhất xuống tới $2,9^{\circ}\text{C}$, tốc độ tuyết tăng dần, thậm chí có lúc ngừng hẳn. Chính vì lẽ đó mà mãi đến trưa ngày 4/1/84 băng tuyết ở Sapa mới thực sự tan hết.

Qua đây số liệu đã quan trắc và kết quả thu thập trong nhân dân thị trấn tuyết cuối tháng XII/1983 đạt mức kỷ lục trong vòng 60 năm trở lại đây cả về cường độ, độ dày, thời gian kéo dài và phạm vi ảnh hưởng. Một số các cụ lão nông trên 80 tuổi ở địa phương cho biết vào khoảng cuối năm 1928 và 1937 cũng có mưa tuyết lớn ở Sapa, lớp tuyết phủ dày ngập "mắt cá chân" (khoảng 10-15cm). So với đợt tuyết vừa qua thì độ dày đó coi như không đáng kể. Về thời gian chỉ có đợt mưa tuyết ngày 17/XII/1965 kéo dài nhất là 14h25 phút, nhưng vẫn ngắn hơn 4h25 phút so với đợt mưa tuyết ngày 28 tháng XII/1983. Đợt tuyết này xảy ra trên phạm vi rất rộng, mưa tuyết chẳng những bao phủ toàn bộ diện tích huyện Sapa, mà hầu hết các nơi vùng cao 1000m trở lên ở Hoàng Liên sơn đều có tuyết rơi.

Mưa tuyết đã gây ra những thiệt hại đáng kể. Do sự tích đọng của băng tuyết ở Mường Khương, Bắc Hà, đèo Khau Phạ hàng loạt cây con và cành cây to bị gãy, ở Bát Sắt hơn 80% số chuỗi trồng và chuỗi rừng bị hủy hoại. Hàng trăm con trâu, bò, ngựa trên các nơi vùng cao bị chết vì rét, vì đói do cỏ cây bị tuyết băng phủ kín, nhiều tuyến giao thông không đi lại được, riêng tuyến đường đi Lai Châu qua đèo Hoàng Liên bị tắc nghẽn đến ba ngày. Ở Sapa ngoài cành cây to bị gãy ngổn ngang, hơn 90% số tre bị gãy gập và nứt toác ở đoạn một phần bathán cây kể từ ngọn xuống, hệ thống đường dây dẫn điện, điện thoại, truyền thanh bị đứt nhiều chỗ và tê liệt. Theo thống kê được đầu mức thiệt hại lên tới gần 100 ngàn đồng. Các loại cây dược liệu và rau màu bị tuyết, băng phủ kín kéo dài cũng bị hư hại tới 30 - 40% diện tích gieo trồng. Đặc biệt có một cháu trai 14 tuổi người H' Mông ở xã Xan-xa-hồ đi làm nương khi về dọc đường trời rét quá, kiệt sức chân ngập sâu dưới tuyết không rút lên được đã bị chết.

Nguy hại hơn, ngày 9/1/84 ở Sapa lại có sương muối, nhiều loại cây trồng chưa kịp hồi phục đã bị hư hại nặng. Tiếp đó từ ngày 14-18/1/84 ở Sapa có gió ở quý hủ thổi mạnh, sức gió tối đa 17 m/s (cấp 7), độ ẩm thấp nhất 5% trời nắng hanh, các cành cây bị gãy nhanh chóng được phơi khô. Những nơi khác có tuyết cũng xuất hiện tình trạng tương tự.

Có thể nói sau đợt mưa tuyết này ở các nơi vùng cao tỉnh Hoàng Liên sơn, trong những khu rừng rậm đều được phủ một lớp cành cây khô để đốt lửa. Mặt khác từ đầu năm đến nay mưa rất ít, chỉ tính trong ba tháng (tháng I-III) khắp các vùng trong tỉnh lượng mưa đều hụt mức so với giá trị trung bình nhiều năm cùng kỳ, nơi hụt ít cũng từ 50-80mm, nơi nhiều từ 100-130mm. Đồng thời tháng III vừa rồi gió Lào, hoặc thứ gió khô nóng có tính chất địa phương đã tăng cường hoạt động, một số huyện phía tây hiện tượng cháy rừng đang có chiều hướng phát triển. Nơi cháy rừng nhiều nhất là huyện Mường Khương và Trạm Tấu.

(xem tiếp trang 27)